

GLOBALISAATIO

HYVINVOINTIVALTION TUHOAJA, PELASTAJA VAI SIVUSTASEURAAJA?

ARI-MATTI NÄÄTÄNEN

Globalisaatio on 1980-luvulta alkaen ollut yksi voimakkaimmista yhteiskuntien kehitykseen vaikuttaneista muutosvoimista. Epäselvää ja kiistanalaista kuitenkin on, mikä on ollut globalisaation vaikutus hyvinvointivaltioihin.

Tämän kirjallisuuskatsauksen mukaan globalisaatio on vaikuttanut länsimaiden julkisiin sektoreihin sektoriin sitä kaventamalla. Kuitenkaan teoriat globalisaation tuloeroja lisäävästä ja sosiaalista hyvinvointivaltiota rapauttavasta vaikutuksesta eivät saa analyysin perusteella tukea. Tutkimusten enemmistön mukaan globalisaatiolla ei ole yhteyttä tuloerokehitykseen kehittyneissä hyvinvointivaltioissa. Lisäksi useat tutkimukset kertovat, että sosiaalimenot näyttävät lisääntyvän globalisaation voimistuessa.

Näin ollen globalisaation vaikutukset vaihtelevat hyvinvointivaltion eri osa-alueilla sekä suunnaltaan että voimakkuudeltaan. Hyvinvointivaltion kehitykseen vaikuttavat globalisaation ohella maan sisäiset tekijät, kuten esimerkiksi puoluepolitiikka, ay-liike, ikääntyminen, velkaantuminen ja vaalien ajallinen läheisyys.

SISÄLTÖ

1. Johdanto 3

2. Hyvinvointivaltion kehitysvaiheet ja globalisaatio 4

2.1 Hyvinvointivaltion kehitysvaiheet ennen globalisaatiodebattia 4

2.2 Hyvinvointivaltio globalisaation aikakaudella: Tehokkuutta vai kompensatiota? 7

3. Aineisto ja menetelmät 9

4. Globalisaation vaikutus hyvinvointivaltioon 10

4.1 Globalisaation vaikutus julkisen sektorin laajuuteen 10

4.2 Globalisaation vaikutus sosiaali- ja terveystalouteen 11

4.3 Globalisaation vaikutus tuloeroihin 13

5. Johtopäätökset ja keskustelu 14

Lähteet 16

JOHDANTO

”International trade has expanded considerably during the postwar period. Despite some reversals since the 1980s, so has the scope of government activity in most countries of the world. (...) The findings suggest that scaling governments down (...) may actually harm the prospects of maintaining free trade on a global scale. Globalisation may require big, not small, government.”

Rodrik, D. (1998), p. 26.

TALOUDELLISEN GLOBALISAATION¹ dramaattiset vaikutukset maailman tulonjako- ja eriarvoisuuskehitykseen² ovat ruokkineet keskustelua hyvinvointivaltion tulevaisuudesta globalisaation aikakaudella. 1980-luvun puolivälistä lähtien voimistunut globalisaatio on tarjonnut suosiollisen narratiivin yhtä hyvin hyvinvointivaltion karsimista kuin sen laajentamista kannattaville toimijoille. Kiistalla globalisaation luonteesta hyvinvointivaltioissa on oleellisia sosiaalipoliittisia seurauksia: hyvinvointivaltion kehitysvaiheiden näkökulmasta on perusteltua väittää, että sosiaalipoliittikan suuntaa määrittää yhteiskuntapoliittinen käsitys siitä, nähdäänkö hyvinvointivaltio taloudellisenä taakkana vai kilpailuvalttina avoimilla maailmanmarkkinoilla.

Keskustelua globalisaation vaikutuksesta hyvinvointivaltioon on dominoinut kaksi suuntausta, tehokkuus- ja kompensatioteoria. Oikeistolaiseen politiikkaan laajalti yhdistetty tehokkuusteoria ennustaa globalisaation johtavan hyvinvointivaltion alasajoon ja uudenlaisen individualistisen kilpailuvaltion syntymiseen.³ Tällöin katsotaan, että matalampien tuotantokustannuksien saavuttamiseksi on tingittävä hyvinvointieroja tasaavasta sosiaalipoliitikasta, koska se kasvattaa veroilla rahoitettavaa julkista sektoria ja nostaa näin ollen marginaaliveroastetta. Tehokkuusteorian mukaan globalisaatio kirittää kehittyneitä hyvinvointivaltioita yritysystävällisyyden edistämiseen, mikä ilmenee sosiaaliturvan leikkaamisena ja tuloerojen kasvamisena.

Toisaalta vasemmistolaiseen politiikkaan useimmiten yhdistettävän kompensatioteorian pohjalta hyvinvointivaltion on arvioitu selviävän, tai jopa kukoistavan, globalisaation aikakaudella. Tässä ajattelussa globaali kilpailu edellyttää koulutettua ja hyvinvoivaa työvoimaa, joka kykenee ylläpitämään ja kehittämään osaamistaan globalisaation pirstoessa työelämää ja nopeuttaessa sen muutosta.⁴ Kompensatioteoriassa poliitikkojen arvioidaan arvostavan äänestäjien intressit kansainvälisiä sijoittajia korkeammalle, mikä puolestaan johtaa globalisaation kohottamien elämänkulun riskien sosiaalipoliittiseen kompensoimiseen. Globalisaatiodebatissa tehokkuus- ja kompensatioteoriat ovat saaneet lukuisia kilpailijoita hyvinvointivaltion kehityksen selittäjinä. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 2.

1 Tässä artikkelissa globalisaatio ymmärretään taloudellisesta näkökulmasta. Luvussa 2 kuvataan, kuinka tämä tutkimuksellinen valinta perustuu alan tutkimusperinteeseen. Lisäksi luvussa 2 on kuvattu hyvinvointivaltion ominaispiirteet ja kehitysvaiheet.
2 ks. Milanovic 2016.

3 Jessop 1993; 2002; Gilbert 2002.

4 Ruggie 1982, Rodrik 1996; 1998.

VASEMMISTOLAISEEN POLITIIKKAAN USEIMMITEN YHDISTETTÄVÄN KOMPENSAATIOTEORIAN POHJALTA HYVINVOINTIVALTION ON ARVIOITU SELVIÄVÄN, TAI JOPA KUKOISTAVAN, GLOBALISAATION AIKAKAUDELLA.

Tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aineisto koostuu 14 empiirisestä vertaisarvioidusta tutkimuksesta. Artikkelissa kysytään, mikä on globalisaation rooli 1970-luvun jälkeen hyvinvointivaltioiden kehityksessä koko julkisen sektorin, sosiaali- ja terveystenonon ja tuloeröon näkökulmista. Tutkimus osoittaa, että vaikka globalisaatio näyttöisi johtavan julkisen sektorin karsimiseen makrotasolla, sosiaali- ja terveystenonoihin sen vaikutus voi olla jopa päinvastainen. Globalisaatio on teoriassa liitetty sosiaali- ja terveystenonon kasvun lisäksi tuloeröon kasvuun. Tehokkuusteorian vastaisesti enemmistö tässä paperissa analysoiduista tutkimuksista päättyy kuitenkin tulokseen, että globalisaatiolla ei ole yhteyttä tuloeröokehitykseen. Artikkelii luo uusia perspektiivejä globalisaatiodebattiin analysoimalla ensi kertaa yhtäaikaaisesti globalisaation vaikutuksia julkiseen sektoriin, sosiaalimenoihin ja tuloeröoihin aiemman kirjallisuuden näkökulmasta.

Seuraavassa luvussa kuvataan lyhyesti hyvinvointivaltion kehitysvaiheet, siihen liittyvät globalisaation vaikutusmekanismiit sekä globalisaation kanssa kilpailevat hyvinvointivaltion kehityksen selitysmallit. Luvussa kolme kuvataan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmä ja tässä analyysissä käytetyt aineistot. Analyysin tulokset esitellään luvussa neljä ja johtopäätökset luvussa viisi.

HYVINVOINTIVALTION KEHITYSVAIHEET JA GLOBALISAATIO

Hyvinvointivaltio ja sen kriisi ovat yhteiskunnallisen keskustelun kestoaiheita. Tämän artikkelin teemana oleva globalisaatio voidaan paikantaa yhdeksi merkittävimmäksi hyvinvointivaltion kriisin aiheuttajaksi viimeisen 30 vuoden aikana. Hyvinvointivaltion historiassa kriisit eivät kuitenkaan ole mitenkään uusi asia. Kuten historiakatsauksesta huomataan, kriisit ovat johtaneet merkittäviin muutoksiin maiden hyvinvointijärjestelmissä. Tässä luvussa tarkoituksena on toisaalta määrittellä länsimaisten hyvinvointivaltioiden pääpiirteet niiden kohtaamien kriisien kautta, toisaalta määrittellä globalisaation vaikutusmekanismiit niiden historiallisessa kontekstissa.

Hyvinvointivaltion kehitysvaiheet ennen globalisaatiodebattia

Tässä artikkelissa hyvinvointivaltiolla tarkoitetaan usein länsimaista yhteiskuntajärjestelmää, joka toisen maailmansodan jälkeen yhdisti edustuksellisen demokratian, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja talouskasvun. Kehityskulku alkoi yhteiskun-

HYVINVOINTIVALTIOILLA TARKOITETAAN JÄRJESTELMÄÄ,
JOKA TOISEN MAAILMANSODAN JÄLKEEN YHDISTI
EDUSTUKSELLISEN DEMOKRATIAN, SOSIAALISEN
OIKEUDENMUKAISUUDEN JA TALOUSKASVUN.

PARADIGMAN MUUTOKSEEN VAIKUTTI ERITYISESTI VERTAILU YHDYSVALTOJEN JA EUROOPAN VÄLILLÄ.

nallisena liikehdintänä työväestön aseman parantamiseksi 1800-luvun teollisessa yhteiskunnassa ja tämän kuohunnan hillitsemisenä niin kutsutun saksalaisen koulukunnan oppien mukaisesti. Tällöin työväestölle tehtävien poliittisten myönnytysten (esimerkiksi vähimmäistoimeentuloturva, sairausvakuutus) keskeinen motivaatio oli yhteiskuntarauhan turvaaminen eriarvoisuutta vähentämällä. Eriarvoisuuden pelättiin lisäävän ääriliikkeiden, kuten kommunismin, suosiota. Toisen maailmansodan aikana julkaistu brittiläinen Beveridgen raportti (1942) vaikutti voimakkaasti hyvinvointivaltioiden varhaiseen kehitykseen kaikissa länsimaissa. Raportissa Britannian sotavaltio (warfare state) luvattiin uudistaa hyvinvointivaltioksi (welfare state) sodan kärsimysten hyvittämiseksi koko kansalle. Beveridgen raportti lupasi työtä, toimeentuloa, terveyttä, merkityksellisyyttä ja sivistystä sekä valtion aktiivisia toimia näiden asioiden edistämiseksi yhteiskunnassa.

Merkillepantavaa on, että hyvinvointivaltiot ovat olleet kriisissä jo ennen kehittymistään nykyisenkaltaiseen muotoonsa 1960-luvulla. Jo 1940-luvun lopun Ruotsin kokemukset talouden ylikuumenemisestä johtivat 1950- ja 1960-luvulla kansainväliseen pohdintaan siitä, kuinka nopeasti hyvinvointivaltiota voi laajentaa ilman, että talouskasvu vaarantuu.⁵ Varhaisimpia hyvinvointivaltiokritiikkejä esittäneen ja aikansa huomattavimpiin ekonomisteihin kuuluneen Michal Kaleckin⁶ mielestä Keynesin opeilla kehitettävä hyvinvointivaltio saattaa täystyöllisyyden oloissa johtaa liian suuriin palkankorotuksiin, mikä puolestaan voi kiihdyttää inflaatiota ja lopulta heikentää rakenteilla olevien hyvinvointivaltioiden taloutta.⁷ Joka tapauksessa Kaleckin ja kumppaneiden kritiikki johti kriisin kautta muutoksiin ruotsalaisessa yhteiskuntapolitiikassa. 1950-luvun lopulta alkaen Ruotsi siirtyi ekspansiivisesta talous- ja sosiaalipolitiikasta kohti mallia, jonka ay-ekonomistit Rehn ja Meidner muotoilivat vuonna 1952, ja jossa korostettiin solidaarista palkkapolitiikkaa, aktiivista työvoimapolitiikkaa sekä rajoitettavaa budjettipolitiikkaa.⁸ Wadensjön⁹ mukaan Rehnin ja Meidnerin mallissa oleellista oli inflaation hillitseminen täystyöllisyystavoitteesta luopumatta. Tämä tapahtui siten, että valtio esti rajoittavalla budjettipolitiikalla julkisen sektorin työpaikkojen määrän kasvun ja ay-liike esti solidaarisella palkkapolitiikalla ylisuuret palkankorotukset (etenkin vientisektorilla). Lisäksi mittavasti resursoidun aktiivisen työvoimapolitiikan tehtävänä oli ylläpitää täystyöllisyyttä siirtämällä työvoimaa kysynnän ja tarjonnan mukaan elinkeinoalojen ja sektoreiden välillä.

1970-luvun alun öljykriisi ja sen vaikutukset ajoivat hyvinvointivaltiot kriisiin, jonka seurauksena periaatteiltaan samankaltaista kehitystä toteuttaneiden länsimaiden sosiaalipoliittiset menetelmät erilaistuivat.¹⁰ Siihen asti vallitsevana talousparadigmmana oli ollut hyvinvointivaltion laajentamista ja täystyöllisyyttä korostanut keynesiläisyys, jota tosin oli jo enenevässä määrin kritisoitu empiirisesti, teoreettisesti ja ideologisesti. Nyt keynesiläisyys kuitenkin syrjäytettiin, sillä sen oppien mukaan useissa Euroopan maissa toteutettu suhdannepolitiikka ei onnistunut alentamaan teollisen historian ensimmäistä suurtyöttömyyttä toivotulla tavalla. Paradigman muu-

5 Erixon 2000, 14–15.

6 Kaleck 1943.

7 Layard, Nickell & Jackman 1991.

8 Weisshaupt 2011.

9 Wadensjö 2001.

10 Bonoli 2012.

tokseen vaikutti erityisesti vertailu Yhdysvaltojen ja Euroopan välillä. Yhdysvaltojen parempi talouskehitys öljykriisin jälkeen liitettiin joustavampiin työmarkkinoihin ja matalampaan sosiaaliturvan tasoon. Euroopan maiden katsottiin kärsivän stagflaatiosta,¹¹ jossa jäykät työmarkkinat aiheuttivat sekä nopean hintojen nousun että hitaan työllisyyskehityksen. Myöhemmin hidasta talouskehitystä selitettiin myös hystereesillä,¹² jossa ay-liikkeen puolustamia vähimmäispalkkoja ja pidettiin syynä työttömyyden pitkittymiseen ja sitä kautta työttömien osaamisen alentumiseen. Uusliberalismi uutena hegemonisena talousoppina lupasi pelastaa teollisuusmaat keynesiläisyyden aiheuttamasta stagflaatiosta ja hystereesistä hyvinvointivaltiota leikkaamalla, kaupan rajoitteita (kuten tulleja) vapauttamalla ja työmarkkinoiden joustoa lisäämällä.

Poliittisena ohjelmana uusliberalismi sai kannattajia oikeistosta. Se oli toimeenpantavissa suhteellisen suoraviivaisesti ja näytti aluksi tuottavan tuloksia (esimerkiksi laskevan työttömyyttä) nopeasti. Vuosina 1975–1982 Chilessä Friedmanin johdolla kokeiltua uusliberalistista talouspolitiikkaa alettiin harjoittaa 1980-luvulla Isossa-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Uudessa-Seelannissa ja Australiassa, tosin toisistaan eroavin sovelluksin.¹³ Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa tämä tarkoitti ensimmäisessä vaiheessa ay-liikkeen alasajoa ja sittemmin hyvinvointivaltion etuuk-sien ja palveluiden leikkaamista siten, että tuloerot kasvoivat voimakkaasti. (Olson 1982.) Ideologisella tasolla työttömyys yhteiskunnallisena ilmiönä individualisoitiin, mikä mahdollisti politiikan koventamisen heikompiosaisia kohtaan. Kun työttömyyden syyksi arvioitiin aiempaa useammin kansalaisten riippuvuus sosiaaliturvasta (welfare dependency culture), hyvinvointivaltion karsintapolitiikka mahdollistui. Uusliberalismiin kuuluu, että heikompiosaisuus liitetään yksilön ominaisuuksiin kuten elämäntapaan ja -valintoihin, jolloin huomiota ei niinkään kiinnitetä syrjäytymistä aiheuttaviin yhteiskuntarakenteisiin.¹⁴

Keski- ja Pohjois-Euroopan maiden maltillisten vasemmistopuolueiden ja ay-liikkeen oli kuitenkin mahdotonta hyväksyä uusliberalistista politiikkaa. Pohjoismaissa pitäydettiin universaalien hyvinvointivaltion ihanteissa, eikä 1980-luku siksi tarkoitanut hyvinvointivaltion alasajamista Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa, Islannissa ja Suomessa.¹⁵ Näiden maiden sosiaali- ja talouspolitiikassa korostettiin korkeaa työllisyyttä (sekä miehillä että naisilla) sekä asumiseen perustuvaa oikeutta riittäviin ja yhteisesti rahoitettuihin palveluihin ja tulonsiirtoihin. Esping-Andersenin¹⁶ tutkimuksessa *Politics against markets: The social democratic road to power* Pohjoismaisen mallin ytimessä on dekommodifikaatio, eli kansalaisten riippuvuuden vähentäminen markkinoista sosiaalisia ja taloudellisia riskejä vähentämällä. Vaikka aikalaiskeskustelussa Pohjoismaista mallia kritisoitiin runsaasti uusliberalistisista lähtökohdista käsin,¹⁷ se ei johtanut johdonmukaisiin hyvinvointivaltion karsintareformeihin.

11 Friedman 1968

12 Blanchard & Summers 1984

13 Layard, Nickell & Jackman 1991.

14 Murray 1985.

15 Esping-Andersen 1996.

16 Esping-Andersen 1985.

17 Flora 1986.

KESKI- JA POHJOIS-EUROOPAN MAIDEN MALTILLISTEN VASEMMISTOPUOLUEIDEN JA AY-LIIKKEEN OLI KUITENKIN MAHDOTONTA HYVÄKSYÄ UUSLIBERALISTISTA POLITIIKKA.

Keski-Euroopan maista Saksassa, Itävallassa, Hollannissa ja Belgiassa historiallis-institutionaalinen kehitys johti 1980-luvulla hyvinvointivaltion kehittämiseen niin kutsutun korporatiivisen mallin mukaisesti. Siinä työnantajaperusteinen sosiaalivakuutus yhdistyi protestanttiseen perhekäsitykseen niin, että lopputulosta on yleisesti luonnehdittu mieselättäjämalliksi (male-breadwinner).¹⁸ Mallissa sosiaaliturva kytkeytyi ansiotyöhön suosien voimakkaasti miesten palkkatyössä käyntiä ja korostaen naisten roolia kodin ylläpitäjinä ja hoitajina. Tämä tarkoitti esimerkiksi, että naisen sosiaaliturva ja perheen etuudet olivat voimakkaasti riippuvaisia miehen tuloista ja ammattistatuksesta. Työllisyyspolitiikaksi valittiin useissa Keski-Euroopan maissa työvoiman tarjonnan vähentäminen esimerkiksi varhaistetun eläköitymisen mallien (early exit schemes) avulla, ja työttömyyttä yritettiin vähentää myös työtunteja vähentämällä sekä työtä jakamalla.¹⁹

18 Bonoli 2012.

19 Weisshaupt 2011

Hyvinvointivaltio globalisaation aikakaudella: Tehokkuutta vai kompensatiota?

Kuten johdannossa mainittiin, tässä artikkelissa globalisaatiota tarkastellaan taloudellisen keskinäisriippuvuuden vahvistumisen näkökulmasta. Vaikka globalisaatio pitää sisällään talouden lisäksi myös sosiaalisia ja poliittisia ulottuvuuksia,²⁰ globalisaation ajatellaan vaikuttavan kehittyneisiin hyvinvointivaltioihin ennen kaikkea taloudellisten elementtien kautta.²¹ Dreherin mukaan taloudellista globalisaatiota voidaan mitata esimerkiksi ulkomaankaupan bkt-osuutena, ulkomaisen sijoituspääoman bkt-osuutena, muille kuin kansalaisille maksettujen palkkojen bkt-osuutena sekä kaupan esteiden (esimerkiksi tullien) vähyytenä. Poliittista globalisaatiota on pyritty mittaamaan esimerkiksi suurlähetystöjen lukumäärällä, kansainvälisten järjestöjen edustavuudella maassa ja maan jäsenyydellä kansainvälisissä järjestöissä. Sosiaalisen globalisaation mittareita ovat esimerkiksi internetin, radion, television sekä McDonald's-ravintoloiden yleisyys maassa. Tässä artikkelissa analysoidut tutkimukset ovat mitanneet globalisaatiota joko ulkomaankaupalla, ulkomaisella sijoituspääomalla tai KOF:n taloudellisen globalisaation indeksillä, joka kokoaa yhteen edellä mainittuja taloudellisen globalisaation mittareita.

20 Dreher 2006

21 Torfing 1999; Jessop 2002; Zohlnhöfer, Engler & Dümig 2017.

Nykyisenkaltainen keskustelu globalisaatiosta hyvinvointivaltiota haastavana tekijänä alkoi 1980-luvun aikana. Maailmankaupan asteittainen vapautuminen esimerkiksi GATT-, WTO-, EC- ja EMU-prosessien kautta nostatti esiin kysymyksen, mikä on hyvinvointivaltion tulevaisuus globalisoituvassa maailmantaloudessa.²² Yhden kontekstin keskusteluun tarjosi jo 1960-luvulla julkaistu Mundell–Fleming-trilemma.²³ Sen mukaan valtiot eivät voi saavuttaa taloudellista suvereniteettia (itsenäisyyttä), pääoman vapaata liikkuvuutta ja tasaisia valuuttakursseja samanaikaisesti, jos kansantalous on pääoman, tavarain ja työvoiman näkökulmista avoin maailmanmarkkinoille. Mundell–Fleming-teoria loi pohjan ajattelulle globalisaatiosta luonnonvoimana, joka palkitsee sopeutujiaan ja rankaisee vastustajiaan. Mundell–Fleming-malli on sittemmin liitetty osaksi uusliberalistista talousajattelua, koska sillä voidaan perustella julkisen sektorin kasvua rajoittavaa politiikkaa finanssipoliittisin perustein.

22 Genschel 2004

23 Mundell 1963, Fleming 1962

Globalisaatiokeskustelun kannalta keskeinen tehokkuusteoria kehittyi 1990-luvun alusta alkaen. Tehokkuusteoria hyväksyy Mundell–Fleming-teoreeman pitäen kansantalouden taloudellisesta suvereniteetista luopumista välttämättömänä hintavakauden ja pääomien vapaan liikkuvuuden saavuttamiseksi. Tarkemmin sanottuna tehokkuusteoriassa kansallisen kilpailukyvyyn parantaminen tarkoittaa korostetusti

kokonaisveroasteen alentamista, mikä tehokkuusteorioiden kriitikoiden mukaan kuitenkin vaarantaa hyvinvointivaltion rahoituspohjan. Tehokkuusteorian mukaan modernit hyvinvointivaltiot ovat vangin dilemmassa²⁴ kilpaillessaan kansainvälisestä sijoituspääomasta pyrkimällä tekemään talouksistaan mahdollisimman yrittäjäystävällisiä. Uusliberalistisen tehokkuusteorian mukaan valtioiden kannattaa keskittyä yritysten toimintaympäristön parantamiseen, erityisesti veroja alentamalla ja työvoiman joustoa parantamalla. Väitetään siis, että hyvinvointivaltio pelastetaan paradoksaalisesti hyvinvointipalveluja ja -etuuksia leikkaamalla. Hyvinvointivaltiolle globalisaatio tarkoittaa siis maiden välistä kilpajuoksua kohti kilpailuvaltiota veropohjan alentumisen kautta. Teorian mukaan rikkaat teollisuusmaat kehittyvät Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen viitoittamaa tietä kohti minimaalista hyvinvointivaltiota, jossa yksilön vastuu hyvinvoinnistaan on maksimoitu. Historiallisessa katsannossa Suomikin olisi etenemässä sotien aikaisen valtion (warfare state) ja beveridgeläis-keynesläisen hyvinvointivaltion (welfare state) jälkeen kohti globalisaation vaatimukseen sopeutunutta kilpailuvaltiota (workfare state).²⁵

Krugman²⁶ lisää globalisaation vaikutusmekanismeihin psykologisen ulottuvuuden, jossa globalisaatio vaikuttaa päättäjien asenteisiin valmistellen poliittista maaperää uusliberaalin politiikan harjoittamiselle. Krugmanin mukaan uusliberalistien tehokkuusteoria on narratiivina houkutteleva, koska se sisältää konkreettisen uhan ja yhtä konkreettisen menetelmän sen torjumiseksi. Siksi se saattaa saada poliitikot kannattajakseen suhteellisen kriitikittömästi. Vaikka tehokkuusteoria näyttää olevan kaikkien asialla, se sisältää myös voimakkaan valtopoliittisen intressin. Kansainvälisten sijoittajien lisäksi kevyemmästä hyvinvointivaltiosta hyötyy välittömästi myös kotimainen pääoma. Sillä on selkeä intressi ja vaikutusmahdollisuuksia toimia tehokkuusteorian äänitorvena.²⁷ Jahnin²⁸ mukaan globalisaatio siirtää kansalaisten ja poliitikkojen huomiota sisäpoliittisista asioista kohti ulko- ja talouspoliittisia näkökulmia, mikä voi johtaa pitkällä aikavälillä hyvinvointivaltion kaventumiseen.

Kompensaatioteoria päättyy päinvastaisiin johtopäätöksiin globalisaation seurauksista hyvinvointivaltioissa. Tehokkuusteorian tulkinnan globalisaation vaikutuksesta hyvinvointivaltioon kyseenalaistivat jo Cameron²⁹ ja Katzenstein³⁰ 1970- ja 1980-luvun vaihteessa. Kompensaatioteorian mukaan hyvinvointivaltio ei suinkaan kavennu globalisaation aikakaudella, vaan se päinvastoin vahvistuu. Kompensaatioteoriassa oletetaan, että globalisaatio lisää yritysten ja sitä kautta työntekijöiden epävarmuutta. Epävarmuuden kasvaessa äänestäjät, jotka usein ovat myös työntekijöitä, vaativat poliitikoilta kollektiivisia toimenpiteitä parlamentarismien oloissa. Koska poliitikot toivovat saavuttavansa kansansuosiota vaaleissa, he pyrkivät kompensoimaan globalisaation aiheuttamat riskit käytännön politiikassa, mikä voi tarkoittaa investointeja

24 ks. Strange 1996; Mishra 1999; Shin 2000

25 Torfing 1999; Jessop 2002

26 Krugman 1999

27 Peck 2001

28 Jahn 2006

29 Cameron 1978.

30 Katzenstein 1985.

KRUGMANIN MUKAAN UUSLIBERALISTIEN
TEHOKKUUSTEORIA ON NARRATIIVINA HOUKUTTELEVA,
KOSKA SE SISÄLTÄÄ KONKREETTISEN UHAN JA YHTÄ
KONKREETTISEN MENETELMÄN SEN TORJUMISEKSI.

esimerkiksi työttömyysturvaan, koulutukseen sekä terveys- ja sosiaalihuoltoon. Äänestäjistä lähtöisin oleva poliittinen paine kollektiiviselle riskien hallinnalle johtaa lopulta hyvinvointivaltion laajenemiseen, ja kompensatioteorian mukaan tämä poliittinen paine epävarmuuden hyvittämisiksi ylittää globalisaatioon liitetyt hyvinvointivaltiota kaventavat vaikutukset.³¹ Geoffrey Garrett³² lisää kompensatioteoriaan poliittisen ulottuvuuden. Hänen mukaansa globalisaation myötä lisääntyneet työelämän riskit (työttömyys, epätyypilliset työsuhteet) lisäävät hyvinvointivaltiota puolustavien puolueiden (esimerkiksi sosialidemokraattien) kannatusta, koska nämä lupaavat äänestäjille suojaa näiden riskien varalle.

Hyvinvointivaltion tulevaisuuden selittäjänä tehokkuus- ja kompensatioteoriat ovat saaneet seurakseen lukuisia kilpailevia teorioita. Yhteistä niille on, että ne pyrkivät haastamaan globalisaation hyvinvointivaltioiden kehityksen ennakoijana. Globalisaation lisäksi tutkijoita on kiinnostanut muun muassa Euroopan yhdentymisen,³³ kansantaloudellisen kantokyvyn,³⁴ ikääntymisen,³⁵ ammattiyhdistysliikkeen,³⁶ poliittisten puolueiden,³⁷ polkuriippuvuuden,³⁸ kansalaisten vaatimusten³⁹ ja elinkeinorakenteen muutoksen⁴⁰ vaikutus hyvinvointivaltion kehitykseen. Vaikka tässä artikkelissa ollaan ensisijaisesti kiinnostuneita globalisaation vaikutuksesta hyvinvointivaltioon, empiirisessä osassa esitellään myös kilpailevia teorioita tukevaa näyttöä.

31 Rodrik 1996; 1998.

32 Garrett 1998.

33 Evans 2004; Weiss 2005.

34 Flora 1986; Rueda 2005; 2007.

35 Gaston & Rajaguru 2008.

36 Brandl & Traxler 2005.

37 Korpi 1983; Boix 1998.

38 Pierson 1998; Pierson & Skocpol 2002.

39 Wilensky 1975.

40 Iversen & Cusack 2000.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Aineiston systemaattisessa keräämisessä hyödynnettiin Web of Science (Thomson Reuters, 2019), Google Scholar ja International Bibliography of the Social Sciences (ProQuest 2019) -verkkotiedonlähteitä. Käytetyt hakusanat olivat ”globalisation, government spending / expenditure”; ”globalisation, social spending / expenditure”; ”globalisation, inequality”, ”globalisation, welfare state, expenditure”, ja ”globalisation, welfare state, inequality, sekä näiden amerikanenglannin mukaiset vastineet. Hakusanoilla löydetystä 3 221 yksittäisestä tutkimuksesta alustavaan tarkasteluun avainsanojen ja otsikon perusteella valikoitui 94 tutkimusta. Asiasanahaun lisäksi analysoitavia tutkimuksia etsittiin myös kriteerit täyttävien tutkimusten lähdeluetoista. Analyysin kohteena olevien artikkelien etsintä suoritettiin heinäkuussa 2019.

Analyyysiin valittiin 14 vertaisarvioitua tutkimusta seuraavien kriteerien perusteella:

- Tutkimuksen piti analysoida globalisaation vaikutusta hyvinvointivaltioon siten, että tutkimus paikansi itsensä osaksi tätä keskustelua johdanto- ja / tai teoriaosissaan.
- Empiirisen näkökulman tuli mitata globalisaation vaikutusta julkisen sektorin kokoon (bkt-osuutena), sosiaalimenoihin (mukaan lukien terveys, myös bkt-osuutena) ja tuloeroihin Gini-kertoimella mitattuna.
- Tutkimuksen tuli myös testata useampia globalisaatiokeskustelun teorioita paneeli-aikasarja-aineistolla (pooled data analysis) samanaikaisesti. Huolimatta tilastollisten menetelmien keskinäisistä eroavaisuuksista laskentaprosesseissa, kriteereissä ja näiden taustalla olevissa oletuksissa, näiden tulosten keskinäinen vertailu on mahdollista toteuttaa yleisellä tasolla.⁴¹ Yhdistetty aikasarja- ja paneeliaineistomenetelmä tarkoittaa, että aineistoon on yhdistetty

41 Plümer et al. 2005.

tietoja 18–22 maan muuttujista. Näin ollen artikkelin tulokset edustavat länsimaita yleisellä tasolla, mutta ne eivät mittaa yksittäisten maiden kehitystä.

- Maavalinnoissa kriteerinä oli, että tutkimuksen on testattava kehittyneitä hyvinvointivaltioita. Tällöin empiirisen tarkastelun ulkopuolelle jäivät tutkimukset, joissa testattiin esimerkiksi Itä-Euroopan ja/tai Aasian maita samassa aineistossa.

Kirjallisuuskatsauksen tulokset ilmaistaan Taulukoissa 1, 2 ja 3. Niissä uudelleen analysoitujen tutkimusten johtopäätökset on kirjoitettu auki sen perusteella, tukevatko ne kompensatioteoriaa (=K), tehokkuusteoriaa (=T), vai ei tilastollisesti merkitsevää tulosta (= 0). Esitystapa on valittu mahdollistamaan useamman samaa aihealuetta analysoineen tutkimuksen vertailu.⁴²

42 Jesson et. al. 2011.

GLOBALISAATION VAIKUTUS HYVINVOINTIVALTIOON

Ensiksi tarkastellaan, kuinka globalisaatio on vaikuttanut länsimaiden julkisten sektoreiden laajuuteen. Tässä osiossa analysoidut tutkimukset kattavat kaikki valtioiden toiminnot poliisista ja armeijasta sosiaaliturvaan ja julkishallintoon. Tämän jälkeen huomio kiinnitetään globalisaation vaikutukseen sosiaaliturvamenoihin. Tämä avaa näkökulman siihen, miten eriarvoisuuden kannalta keskeiset hyvinvointipalvelut ja tulonsiirrot ovat kehittyneet globalisaation aikakaudella. Viimeiseksi tarkastellaan globalisaation vaikutusta tuloeroihin länsimaissa. Verrattain tasaiset tuloerot ovat olleet tunnusomaisia hyvinvointivaltioille, ja siksi on mielenkiintoista katsoa globalisaation vaikutusta asiaan. Näiden kolmen näkökulman kautta tutkimuksen tavoitteena on ottaa kantaa kiistaan, lisääkö vai vähentääkö globalisaatio eriarvoisuutta ja johtaako se eriarvoisuutta torjuvien hyvinvointivaltiorakenteiden purkamiseen länsimaissa.

Kuten aiemmin on todettu, tässä artikkelissa globalisaatio ymmärretään taloudellisen keskinäisriippuvuuden vahvistumisen näkökulmasta. Näin ollen artikkelissa analysoidut tutkimukset ovat mitanneet globalisaatiota joko ulkomaankaupalla, ulkomaisella sijoituspääomalla tai KOF:n taloudellisen globalisaation indeksillä, jossa yhdistyvät ulkomaankauppa, ulkomainen sijoituspääoma, kaupan esteiden määrä (esimerkiksi tullit), ja työvoiman palkkaosuus bkt:sta.

Globalisaation vaikutus julkisen sektorin laajuuteen

Globalisaation ja hyvinvointivaltion suhteesta on olemassa empiiristä tutkimuskirjallisuutta. Tarkastelu aloitetaan globalisaation vaikutuksesta julkiseen sektoriin kokonaisuudessaan (Taulukko 1). Se tarkoittaa kaikkia verovaroin tuotettuja hyvinvointivaltion toimintoja, kuten valtio- ja paikallishallintoa, sosiaali- ja terveysmenoja, koulutusta, ympäristönsuojelua, kulttuuria, poliisia, rajavartiostoa, puolustusta ja yritystykä. Tämän jälkeen tarkastelu keskittyy globalisaation vaikutukseen sosiaali- ja terveysmenoihin (Taulukko 2) ja tuloeroihin (Taulukko 3).

Taulukko 1. Globalisaation vaikutus julkisen sektorin menoihin

Artikkeli	Päätulos*	Lisäinformaatiota
Busemyer (2009)	T	Kokonaisajanjaksolla 1970–2000 globalisaation vaikutus julkiseen sektoriin negatiivinen
Meinhard & Potrafke (2012)	O	Länsimaissa globalisaatiolla ei ole vaikutusta julkisen sektorin menoihin 1970–2004
Brady & Lee (2014)	T	Ay-vetoista julkisen sektorin kasvua 1970–1985. Vuosina 1985–2002 globalisaatio ja työttömyys ovat selittäneet menojen vähentymistä.
Marshall & Fisher (2015)	T	Globalisaation vaikutus negatiivinen, mutta deindustrialisaatio ja ay-liike kompensoivat vaikutuksen 1970–2007.

*T = Tulokset tukevat tehokkuusteoriaa, K = tulokset tukevat kompensatioteoriaa, O = muuttujien välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä.

Neljästä kriteerit täyttävästä tutkimuksesta kolme (Busemyer, 2009; Brady & Lee, 2014; Marshall & Fisher 2015) analysoi, että 1970-luvulta alkaen globalisaatio on heikentänyt julkista sektoria. Meinhardin ja Potrafken tutkimuksessa julkinen sektori oli määritelty byrokratian näkökulmasta hallintomenoina, jolloin tulonsiirtoihin käytetyt varat eivät olleet mukana. Vaikka Meinhard ja Potrafke korostavat, että hallinto- ja tulonsiirtomenot korreloivat keskenään, tutkimus ei ole suoraan verrannollinen kolmeen verrokkiinsa. Niissä julkinen sektori oli mitattu menojen osuutena bkt:sta. Bradyn ja Leen tutkimuksessa huomiota herättää se, että ajanjakso 1970–2002 oli jaettu kahteen vertailun mahdollistamiseksi. Vuosina 1970–1985 työväenliikkeen järjestäytymisaste korreloi julkisen sektorin menojen kasvun kanssa. Bradyn ja Leen termein ”hyvinvointivaltion leikkauskautena” 1985–2002 menojen vähentymistä selitti maan altistuminen työttömyydelle ja globalisaatiolle kansainvälisellä valuuttapäällällä mitattuna. Myös Marshall ja Fisher (2015) yhdistivät globalisaation julkisen sektorin kaventumiseen, mutta löysivät myös globalisaatiolle kaksi vastavoimaa, deindustrialisaation (yhteiskunnan palveluvaltaistumisen) ja ay-liikkeen. Marshall ja Fisher toteavatkin, että hyvinvointivaltio ei ole kokonaisuutena kaventunut, koska deindustrialisaatio ja ay-liike ovat pystyneet tasapainottamaan globalisaation negatiivisia vaikutuksia.

Globalisaation vaikutus sosiaali- ja terveismenoihin

On syytä korostaa, että edellä esitellyt tulokset kertovat globalisaation vaikutuksesta koko julkiseen sektoriin, eli kaikista sosiaali- ja terveismenoista maanpuolustukseen ja poliisiin. Hyvinvointipolitiikan näkökulmasta on syytä tarkastella globalisaation vaikutusta ainoastaan sosiaali- ja terveismenoihin. Tämä tarkoittaa hyvinvointivaltioiden sote-etuuksiin ja -palveluihin käytettyä summaa, eli se ei pidä sisällään koulutukseen tai keskushallintoon käytettyä rahaa. Länsimaissa tämä tarkoittaa 35–45 prosenttia julkisista menoista, esimerkiksi Suomessa 41 prosenttia (vuoden 2015 tieto). Esittelen seitsemän kriteerit täyttävää tutkimusta seuraavaksi (Taulukko 2).

Taulukko 2. Globalisaation vaikutus sosiaali- ja terveystalouteen

Artikkeli	Päätulos*	Lisäinformaatiota
Potrafke (2009)	O	Vasemmistohallitukset lisäsivät sosiaalimenoja 1980-luvulla, mutta puoluevaikutus hävisi 1990-luvulla. Globalisaatiolla ei vaikutusta 1990-luvun vasemmiston politiikkaan.
Leibrecht (2011)	K	Länsi-Euroopassa globalisaatio on yhteydessä sosiaalimenojen kasvuun. Keski-Euroopassa kompensaatio voimakkaampaa kuin Pohjoismaissa. Toisaalta Itä-Euroopassa globalisaation vaikutus menoja vähentävä.
Bove & Efthyvoulou (2013)	O	Globalisaatiolla ei merkittävää vaikutusta. Sen sijaan sosiaalimenoihin vaikuttavat menoja lisäävästi vaalien läheisyys, BKT ja vasemmistohallitus.
Onaran & Boesch (2014)	K	Keski-Euroopassa globalisaatio lisää sosiaalimenoja ja menolisäykset rahoitetaan työn verotusta kiristämällä. Pohjoismaissa samoin, mutta siellä globalisaatio alentaa yritys- ja kulutusverotusta. Liberaaleissa maissa globalisaatio johtaa sekä sosiaalimenojen alentumiseen että kokonaisveroasteen nousemiseen.
Herwartz & Theilen (2014)	O	Pitkällä ajanjaksolla (1980–2008) globalisaation sijaan sosiaalimenoihin vaikuttavat bkt, työttömyys ja väestön ikääntyminen. Lyhyellä tähtäimellä vaalit vaikuttavat, etenkin vasemmiston ollessa hallituksessa.
Auguste (2018)	K / O	Ajanjaksolla 1990–2009 globalisaatio ulkomaan kaupalla mitattuna vaikutti sosiaalimenoja lisäävästi 23 länsimaan aineistossa. Sen sijaan ulkomaisilla investoinneilla ei yhteyttä sosiaalimenoihin.

*T = Tulokset tukevat tehokkuusteoriaa, K = tulokset tukevat kompensaatioteoriaa, O = muuttujien välillä ei havaittu tilastollisesti merkittävää yhteyttä.

Taulukko 2 osoittaa, että siinä missä globalisaation vaikutus julkiseen talouteen kokonaisuudessaan (Taulukko 1) on useiden useimpien tutkimusten mukaan negatiivinen, sosiaalimenoihin sillä ei näyttäisi olevan vastaavaa efektiä. Itse asiassa löydetyistä tutkimuksista kaksi (Leibrecht, 2011 ja Onaran & Boesch, 2014) havaitsivat, että globalisaatio lisäisi sosiaalimenoja länsimaissa. Molemmissa tutkimuksissa vaikutus oli erityisen voimakas Keski-Euroopan maissa, kun taas Pohjoismaissa globalisaation menoja kasvattava vaikutus oli vähäisempi. Leibrechtilla olivat mukana myös Itä-Euroopan maat. Niissä globalisaation vaikutus havaittiin negatiiviseksi. Sama menoja vähentävä vaikutus havaittiin liberaalien hyvinvointivaltioiden kohdalla Onaranin ja Boeschin tutkimuksessa.

Näiden lisäksi kolme tutkimusta (Potrafke 2009; Bove & Efthyvoulou 2013; Herwartz & Theilen 2014) eivät havainneet globalisaation olevan yhteydessä sosiaalimenoihin länsimaissa 1980-luvulta alkaen. Boven ja Efthyvouloun sekä Herwarzin ja Theilenin paperissa sosiaalimenoihin vaikutti erityisesti vaalien läheisyys. Näyttää siltä, että poliitikot lisäävät sosiaalimenoja ennen vaaleja yrittäessään nostaa kansansuosiota. Molemmista papereista sosiaalimenoja nostattivat maan vauraus bkt:llä mitattuna sekä vasemmistohallitus. Lisäksi Herwarz ja Theile havaitsivat viitteitä ikääntymisen sosiaalimenoja kasvattavasta vaikutuksesta. Boven ja Efthyvouloun analyysi havaitsi vaalien, bkt:n ja vasemmiston lisäksi työttömyyden lisäävään sosiaalimenoja. Auguste erotteli globalisaatiomittareista ulkomaankaupan ja ulkomaiset investoinnit päästen mielenkiintoisten tulosten äärelle. Tämän paperin mukaan globalisaatio ulkomaankaupalla mitattuna vaikutti sosiaalimenoja lisäävästi, mutta sosiaalimenoihin ulkomaisilla investoinneilla ei ole yhteyttä.

Globalisaation vaikutus tuloeroihin

Alla olevassa Taulukossa 3 tarkastellaan globalisaation vaikutusta tuloeroihin ja tulonjakopoliitiikkaan viimeaikaisen empiirisen tutkimuksen valossa.

Taulukko 3. Globalisaation vaikutus tuloeroihin ja tulonjakopoliitiikkaan

Artikkeli	Päätulos*	Lisäinformaatiota
Doerrenberg & Peichl (2012)	O	Globalisaatiolla ei yhteyttä tuloeroihin (LIS-Gini). Sen sijaan tulonjaon tasaisuutta ennustavat korkeat sosiaalimenot, verotuksen progressio, matala työttömyys ja vahva ay-liike.
Dorn, Fuest & Potrafke (2017)	O	Globalisaatiolla ei ole yhteyttä tuloeroihin rikkaissa länsimaissa. Sen sijaan kehittyvissä maissa kuten Kiinassa sekä Itä-Euroopan maissa globalisaatiolla havaittiin tuloeroja lisäävä vaikutus. 140 maata, aikasarja 197--2014.
Gozgor & Ranjan (2017)	K	Globalisaatio lisää tuloeroja tasaavaa politiikkaa länsimaissa. Asiaa tutkittiin Gini-kerroin-vertailuna ennen ja jälkeen verojen ja tulonsiirtojen.
Auguste (2018)	O	Globalisaatiolla ei ole yhteyttä tuloerokehitykseen, kun mittarina on Gini-kerroin (LIS) jälkeen verojen ja tulonsiirtojen. 23 länsimaata, 1990-2009

*T = Tulokset tukevat tehokkuusteoriaa, K = tulokset tukevat kompensatioteoriaa, O = muuttujien välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä.

Kaikissa tutkimuksissa tuloeroja mitattiin Gini-kertoimella. Neljästä kriteerit täytävästä tutkimuksesta kolme päätyi johtopäätökseen, että globalisaatiolla ei ole

GLOBALISAATIOILLA EI OLE TULOEROJA KAVENTAVAA EIKÄ LISÄÄVÄÄ VAIKUTUSTA RIKKAISSA LÄNSIMAISSA.

tuloeroja kaventavaa eikä lisäävää vaikutusta rikkaissa länsimaissa. Dornin, Fuestin ja Potrafken laaja 140 maan aineisto antaa viitteitä siitä, että globalisaatio on voinut lisätä tuloeroja kehittyvissä maissa (esimerkiksi Kiinassa) sekä Itä-Euroopan maissa aikavälillä 1970–2014. Doerrenbergin ja Peichlin tutkimuksessa havaittiin, että pieniä tuloeroja selittävät korkeat sosiaalimenot, verotuksen progressio, matala työttömyys ja vahva ay-liike. Nämä tutkimukset mittasivat tuloeroja Gini-kertoimella ennen veroja ja tulonsiirtoja. Sen sijaan Auguste otti tutkimuksessaan huomioon verot ja tulonsiirrot, mutta päätyi samaan lopputulokseen, eli että globalisaatiolla ja tuloeroilla ei olisi yhteyttä. Gozgorin ja Rajanin tutkimus on mielenkiintoinen, sillä he keksivät tutkia globalisaation yhteyttä verojen ja tulonsiirtojen tulonjako-osuuden kehitykseen. Tämä tutkimus tuki kompensatio-hypoteesia. Tämän tutkimuksen päätuloksen mukaan globalisaatiolle suhteellisesti avoin maa lisää todennäköisemmin verotuksen ja tulonsiirtojen tulonjakovaikutusta.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA KESKUSTELU

Tässä artikkelissa on tarkasteltu globalisaation vaikutusta läntisten hyvinvointivaltioiden julkisen sektorin, sosiaalimenojen ja tuloerojen kehitykseen makrotasolla. Meta-analyysin aineistona käytettiin 14 empiiristä vertaisarvioitua tutkimusta. Tutkimuksen tarkoituksena on analysoida, laajentaako globalisaatio hyvinvointivaltiota (kompensatiohypoteesi), kaventaako se sitä (tehokkuushypoteesi) vai onko globalisaatio irrallaan hyvinvointivaltion kehityksestä valituilla mittareilla mitattuna. Analyysin yhteydessä tietoja kerättiin myös muista tilastollisesti merkitsevistä vaikutusmekanismeista. Tarkastelussa olivat koko julkinen sektori, sosiaalimenot ja tuloerot, koska näitä voidaan pitää niin globalisaatiodebatin kuin hyvinvointivaltion kehitysvaiheiden näkökulmista keskeisinä muuttujina (ks. luku 2).

Onko globalisaatio hyvinvointivaltion tuhoaja, pelastaja vai sivustaseuraaja? Julkisten sektoreiden laajuutta tarkasteltaessa globalisaatiolla näyttäisi olevan useimpien tutkimusten mukaan toimintamenoja kaventava vaikutus. Sosiaalimenojen kehitystä selittävät globalisaation sijaan hyvinvointivaltion sisäiset tekijät kuten ay-liike, hallituksen poliittinen orientaatio, valtion velkaantuminen ja elinkeinorakenteen muutos. Sosiaalimenoissa tärkeää vaikuttaisi olevan myös vaalien läheisyys, työttömyys ja ikääntyminen (uudempana tulokkaana). Historian näkökulmasta hyvinvointivaltion sosiaaliseen kehitykseen näyttäisivät siis vaikuttavan pitkälti samat tekijät kuin ennen globalisaatiokriisin alkua 1980-luvulla. Tuloerojen kehitystä globalisaation sijaan selittävät pääasiassa verotuksen progressio, tulonsiirrot, työttömyys ja ay-liike.

Tutkijoiden, poliitikkojen ja asiantuntijoiden on siis syytä vältellä voimakkaita ja yksisuuntaisia arvioita globalisaation sosiaalipoliittisista vaikutuksista, sillä selitysvoimaisimmat tekijät näyttäisivät edelleen olevan kansallisen toimivallan ja valtarakenteiden piirissä. Hyvinvointivaltion tulevaisuuden arvioinnissa globalisaatio on

siis vain yksi muuttuja muiden joukossa. Koska globalisaatio näyttäisi vaikuttavan koko julkiseen sektoriin, sen suora vaikutus sosiaalimenoihin ja tuloeroihin ei ole poissuljettua tulevaisuudessa.

Lopuksi haluaisin palata johdannossa esitettyyn ajatukseen, että globalisaation poliittisen sisällön määrittelijällä on huomattava vaikutus koko sosiaalipoliittisen agendan muodostukseen ja sitä kautta hyvinvointivaltion tulevaisuuteen. Kalevi Sorsa -säätiön impulssisarjan lukijalle keskeisin viestini liittyikin juuri globalisaation tulkintoihin yhteiskunnallisessa keskustelussa. Koska globalisaatio näyttäisi vaikuttavan eri tavoin ja voimakkuuksin politiikkasektorista riippuen, yhdensuuntaisia yleistyksiä ei voida tehdä. Toisin sanoen globalisaatio ei tarkoita universaalisti ”tiivistettyä uusliberalismia” eikä myöskään ”tiivistettyä sosialidemokratiaa” hyvinvointivaltioiden kontekstissa. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö näin voisi olla tulevaisuudessa.

TOISIN SANOEN GLOBALISAATIO EI TARKOITA
UNIVERSAALISTI ”TIIVISTETTYÄ UUSLIBERALISMIA”
EIKÄ MYÖSKÄÄN ”TIIVISTETTYÄ SOSIALIDEMOKRATIAA”
HYVINVOINTIVALTIOIDEN KONTEKSTISSA.

Poliittisesti latautuneena käsitteenä globalisaatiolla voisi olla huomattavaa annettavaa Pohjoismaisen hyvinvointivaltion uudistamista kannattaville progressiivisille tahoille. Narratiivi, jossa globalisaatio nähdään vahvaa sosiaalista koheesiota, yhteiskunnallista luottamusta ja tervettä sekä hyvinvoivaa väestöä edellyttävänä jatkuvana muutosvoimana, on hyvin uskottava – myös monen viimeaikaisen tutkimuksen näkökulmasta. Kannustaisin siis globalisaatiokeskustelussa moniäänisyyteen, samoin kannustaisin eriarvoisuuden vähentämisestä kiinnostuneita osallistumaan keskusteluun.

KIRJOITTAJA

VTM ARI-MATTI NÄÄTÄNEN on Kalevi Sorsa -säätiön vt. tutkimuspäällikkö. Näätänen tekee Turun yliopistolle väitöskirjaa globalisaation vaikutuksista työvoimapolitiikkaan länsimaissa.

LÄHTEET

- Bergh, Andreas, & Nilsson, Therese (2010) Do liberalization and globalization increase income inequality? *European Journal of political economy*, 26(4), 488–505.
- Blanchard, Olivier & Summers, Lawrence (1986) Hysteresis in unemployment. NBER Working Paper, No. 2035.
- Boix, Charles (1998) Political parties, growth and equality: Conservative and social democratic economic strategies in the world economy. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bonoli, Giuliano (2012) Active labour market policy and social investment: a changing relationship. Teoksessa N. Morel, B. Palier, & J. Palme (toim.), *Towards a Social Investment Welfare State? Ideas, Policies and Challenges*. Bristol: Policy Press, 181–204.
- Bove, Vincenzo, Efthyvoulou, Georgios, & Navas, Antonio (2017) Political cycles in public expenditure: Butter vs guns. *Journal of Comparative Economics*, 45(3), 582–604.
- Brady, David, & Lee, Hang Young. (2014) The rise and fall of government spending in affluent democracies, 1971–2008. *Journal of European Social Policy*, 24(1), 56–79.
- Brandl, Bernd, & Traxler, Francis (2005) Industrial relations, social pacts and welfare expenditures: A cross-national comparison. *British Journal of Industrial Relations*, 43(4), 635–58.
- Busemeyer, Marius (2009) From myth to reality: Globalisation and public spending in OECD countries revisited. *European Journal of Political Research*, 48(4), 455–482.
- Cameron, David (1978) The expansion of the public economy: A comparative analysis. *American political science review* 72(04), 1243–1261.
- Dreher, Axel (2006) Does globalization affect growth? Evidence from a new index of globalization. *Applied economics*, 38(10), 1091–1110.
- Erixon, Lennart (2000) A Swedish economic policy: the theory, application and validity of the Rehn-Meidner model. Stockholm: Department of Economics, Stockholm University.
- Esping-Andersen, Gøsta (1985) *Politics against markets: The social democratic road to power*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Esping-Andersen, Gøsta (1996) Welfare states without work: The impasse of labour shedding and familism in continental European social policy. Teoksessa Gøsta Esping-Andersen (toim.), *Welfare states in transition: National adaptations in global economies*. London: Sage, 1–35.
- Evans, Mark (2004) *Policy transfer in global perspective*. Lonto Gower Publishing, Ltd.
- Fischer, Justina and Somogyi, Peter (2012) *Globalization and Protection of Employment* MPRA Paper 39426 (Munich: MPRA).

- Fleming, Marcus J. (1962) Domestic Financial Policies under Fixed and under Floating Exchange Rates. IMF Staff Papers, 9, 369–380.
- Flora, Peter (1986) Growth to limits: The Western European welfare states since World War II (Vol. 2). Berlin: Walter de Gruyter.
- Friedman, Milton (1968) The role of monetary policy. American Economic Review.
- Garrett, Geoffrey (1998) Partisan politics in the global economy: Cambridge University Press.
- Gaston, Noel & Rajaguru, Gulasekaran. (2008) The rise (and fall) of labour market programmes: Domestic vs. global factors. Oxford Economic Papers, 60(4), 619–648.
- Genschel, Philipp (2004) Globalization and the welfare state: a retrospective. Journal of European Public Policy 11(4), 613–636.
- Gilbert, Neil (2002) Transformation of the welfare state: The silent surrender of public responsibility. Oxford: Oxford University Press.
- Herwartz, Helmut & Theilen, Bernd (2014) Partisan influence on social spending under market integration, fiscal pressure and institutional change. European Journal of Political Economy, 34, 409–424.
- Hessami, Zohal & Baskaran, Thushyanthan (2013) Has Globalization Affected Collective Bargaining? An Empirical Test, 1980–2009, Working Paper No. 02. Konstanz: University of Konstanz.
- Huber, Evelyne & Stephens, John D. (2002) Globalisation, Competitiveness, and the Social Democratic Model. Social Policy and Society 1(01), 47–57.
- Iversen, Torben & Cusack, Thomas R. (2000) The causes of welfare state expansion: deindustrialization or globalization? World politics 52(03), 313–349.
- Jahn, Detlef (2006) Globalization as 'Galton's problem': The missing link in the analysis of diffusion patterns in welfare state development. International Organization, 60(2), 401–431.
- Jesson, Jill, Matheson, Lydia & Lacey, Fiona (2011) Doing your literature review: Traditional and systematic techniques. California: Sage.
- Jessop, Bob (1993) Towards a Schumpeterian workfare state? Preliminary remarks on post-Fordist political economy. Studies in political economy, 40(1), 7–39.
- Jessop, Bob (2002) The future of the capitalist state. Cambridge: Polity Press.
- Katzenstein, Peter J. (1985) Small states in world markets: Industrial policy in Europe. Cornell: Cornell University Press.
- Korpi, Walter (1983) The democratic class struggle. Lontoo: Routledge.
- Krugman, Paul (1999). Domestic policies in a global economy. New York: JSTOR.

- Layard, Richard, Nickell, Stephen, & Jackman, Richard (1991) *Unemployment: Macroeconomic performance and the labour market*. Oxford: Oxford University Press.
- Leibrecht, Markus, Klien, Michael, & Onaran, Özlem. (2011). Globalization, welfare regimes and social protection expenditures in Western and Eastern European countries. *Public choice*, 148(3-4), 569-594.
- Meinhard, Stephanie & Potrafke, Niklas (2012) The Globalization-Welfare State Nexus Reconsidered, *Review of International Economics*, 20, 2, 271-87
- Milanovic, Branko (2016) *Global inequality: A new approach for the age of globalization*. Harvard University Press.
- Mundell, Robert (1963) Capital mobility and stabilization policy under fixed and flexible exchange rates. *Canadian Journal of Economics and Political Science* 29(4), 475-485.
- Murray, Charles (1985) *Losing ground: American social policy, 1950-1980*. New York: Basic Books.
- Olson, Mancur (1982). *The rise and decline of nations: Economic growth, stagflation, and economic rigidities*. New Haven and London: Yale University Press.
- Onaran, Özlem., & Boesch, Valerie (2014) The effect of globalization on the distribution of taxes and social expenditures in Europe: Do welfare state regimes matter? *Environment and Planning A*, 46(2), 373-397.
- Pierson, Paul (1998) Irresistible forces, immovable objects: Post-industrial welfare states confront permanent austerity. *Journal of European Public Policy*, 5(4), 539-60.
- Pierson, Paul, & Skocpol, Theda (2002) Historical institutionalism in contemporary political science. *Political Science: The State of the Discipline*, 3, 693-721.
- Plümper, Thomas & Troeger, Vera & Manow, Philipp (2005) Panel data analysis in comparative politics: Linking method to theory. *European Journal of Political Research* 44(2), 327-354.
- Potrafke, Niklas (2009) Did globalization restrict partisan politics? An empirical evaluation of social expenditures in a panel of OECD countries. *Public Choice*, 140(1-2), 105.
- Rodrik, Dani (1996) *Why do more open economies have bigger governments?* NBER Working Paper No. 5537.
- Rodrik, Dani (1998) Has globalization gone too far? *Challenge*, 41(2), 81-94.
- Rueda, David (2005) Insider-outsider politics in industrialized democracies: the challenge to social democratic parties. *American political science review* 99(01), 61-74.
- Rueda, David (2007) *Social Democracy Inside Out: Partisanship and Labor Market Policy in Advanced Industrialized Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Ruggie, John Gerard (1982) International regimes, transactions, and change: embedded liberalism in the postwar economic order. *International organization* 36(02), 379-415.

- Strange, Susan (1996) *The retreat of the state: The diffusion of power in the world economy*: Cambridge: Cambridge university press.
- Torring, Jacob (1999) Towards a Schumpeterian workfare postnational regime: Path-shaping and path-dependency in Danish welfare state reform. *Economy and Society*, 28(3), 369–402.
- Weishaupt, Timo (2011) *From the manpower revolution to the activation paradigm*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Weiss, Linda (2005) The state-augmenting effects of globalisation. *New Political Economy*, 10(3), 345–53.
- Wilensky, Harold L. (1975) *The welfare state and equality: Structural and ideological roots of public expenditures* (Vol. 140). California: University of California Press.
- Wilensky, Harold L. (1991). *The Nation-State, Social Policy, and Economic Performance*. Teoksessa Ferrera Marius *Globalizzazione e sistemi di welfare*. Torino, Edzioni della fondazione G Agnelli, 2–28.
- Zohlhöfer, Reimut & Engler, Fabian, & Dümig, Kathrin (2018) The retreat of the interventionist state in advanced democracies. *British Journal of Political Science*, 48(2), 535–562.

Impulsseja-sarjan uusimpia julkaisuja

PUHAKKA, Aatu: 'Sosiaalinen investointi. Käsite ja mahdollisuudet hyvinvointivaltion uudistamiselle' Toukokuu 2019 (21 s.)

KOKKO, Jani: 'USA:n 2018 välivaalit ja 116. kongressi' Toukokuu 2019 (25 s.)

PENNY, Kaisa (toim.): 'Naiset ja EU' Huhtikuu 2019 (32 s.)

'Nuorisotakuu Suomessa ja Euroopassa – Lyhyt katsaus nuorten osallisuuteen' Huhtikuu 2019 (17 s.)

RISTELÄ, Pekka: 'Sosiaalinen Eurooppa. Vähimmäisnormeja vai politiikkaohjausta?' Helmikuu 2019 (16 s.)

SINISALO, Samuli & SPASOV, Aleksandar Lj.: 'Finnish EU presidency and the enlargement in the Western Balkans' Tammikuu 2019 (26 s.)

ALAJA, Antti: 'Yrittäjyliopisto – kriittinen katsaus' Tammikuu 2019 (15 s.)

HOLMGREN, Markus: 'Euraasian talousunioni ja sen vaikutukset Suomeen' Joulukuu 2018 (24 s.)

MATTILA, Maija: 'Alustatalous ei ole jakamistaloutta (välttämättä)' Lokakuu 2018 (15 s.)

VALTANEN, Markku: 'Supertekoälyn sosiaalietiikka' Kesäkuu 2018 (16 s.)

NIEMI, Matti: 'EU:n tuleva rahoituskehys: Nettomaksajan kirous' Kesäkuu 2018 (22 s.)

BORDI, Laura & OKKONEN, Jussi: 'Informaatioergonomian näkökulma tietotyöhön' Toukokuu 2018 (23 s.)

OJANEN, Hanna: 'Suomen EU-puheenjohtajuus: mitä kolmas kerta sanoo?' Huhtikuu 2018 (23 s.)

ELOMÄKI, Anna: 'Feministisempää talouspolitiikkaa. Seitsemän askelta kohti tasa-arvoa edistävää ja syrjimätöntä talouspolitiikkaa' Maaliskuu 2018 (39 s.)

SAPP, Will: 'Onko Justin Trudeau edistyksellisten arvojen globaali valopilkku?' Maaliskuu 2018 (11 s.)